

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kapiński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Paweł Kołodziejcki

SSN Marek Motuk

SSN Adam Roch

SSN Ryszard Witkowski

SSN Igor Zgoliński

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

przy udziale prokuratora K.U.

w sprawie W.D. oraz P.Z. skazanych z art. 36 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r.

(Dz. U. Nr 30 poz. 192 z późn. zm.)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 kwietnia 2023 r.,

kasacji, wniesionych w stosunku do skazanych W.D. i P.Z. przez Prokuratora

Generalnego - na korzyść

od wyroku Sądu Najwyższego w Warszawie

z dnia 6 września 1963 r., sygn. akt IV K 769/62

zmieniającego wyrok byłego Sądu Wojewódzkiego w Kielcach Ośrodek

Zamiejscowy w Radomiu

z dnia 28 grudnia 1961 r., sygn. akt VII K 160/61,

1. uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok byłego Sądu Wojewódzkiego w Kielcach Ośrodka Zamiejscowego w Radomiu z dnia 28 grudnia 1961r. sygn. akt VII K 160/61 i uniewinnia W. D. i P. Z. od popełnienia przypisanego im czynu;

2. kosztami sądowymi postępowania w sprawie obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Wojewódzki w Kielcach, Ośrodek Zam. w Radomiu wyrokiem z dnia 28 grudnia 1961 roku, sygn. VII K 160/61 W.D. i P.Z. uznał winnymi dokonania zarzucanych im czynów, i za czyn opisany w punkcie I skazał W.D. z art. 27 k.k. zw. z art. 23 § 1 m.k.k. - na trzy (3) lata więzienia; na mocy art. 47 § 1 lit. „b” k.k. orzekł utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na lat trzy (3); zaś P.Z. za czyn opisany w punkcie II z mocy art. 23 § 1 m.k.k. skazał na trzy (3) lata więzienia i z mocy art. 47 § 1 lit. „b” k.k. orzekł utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na lat trzy (3); na poczet orzeczonych kar pozbawienia wolności zaliczył okres tymczasowego aresztowania obu oskarżonych do dnia 6 kwietnia 1961 roku do dnia 28 grudnia 1961 roku; zasądził od W.D. i P.Z. po 600 zł opłaty sądowej i obciążył ich kosztami postępowania w sprawie solidarnie (k. 169 - 171 akt IPN Ki [...]-odpis wyroku wraz z uzasadnieniem).

Od powyższego wyroku wniesiona została rewizja na korzyść oskarżonych, przez ich obrońcę. W złożonej rewizji podniesiono zarzuty:

I. obrazy art. 23 § 1 m.k.k. przez jego zastosowanie, mimo że:

a/ wspomniany przepis, jak i cały tzw. mały kodeks karny, dotyczy jedynie przestępstw popełnionych „w okresie odbudowy państwa” a zatem nie powinien być stosowany obecnie, skoro państwo okres odbudowy zakończyło i znajduje się Już w pełnej rozbudowie”,

b/ wspomniany przepis uchylony został przepisem art. 15 dekretu o wolności sumienia i wyznania,

c/ wspomniany przepis dotyczy druków o treści antypaństwowej, z którą nie można utożsamiać treści antyateistycznej;

II. obraży art. 339 § 1 lit. a k.p.k. przez nieprzytoczenie przez sąd dowodów, na podstawie których uznał, że treść zakwestionowanych pism ma charakter antypaństwowy i że szkoda wyrządzona działaniem oskarżonych była stosownie do dyspozycji art. 23 m.k.k. szkodą istotną.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 6 września 1963 r., sygn. akt IV K 769/62 po rozpoznaniu rewizji założonej przez oskarżonych od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Kielcach, Ośrodek Zam. w Radomiu z dnia 28 grudnia 1961 roku, sygn. VII K 160/21, uchylił zaskarżony wyrok oraz W. D. i P. Z. uznał za winnych tego, że w okresie bliżej nieustalonym do dnia 4 kwietnia 1961 roku w S., brali udział w nielegalnym związku Świadków Jehowy i za ten czyn, na podstawie art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku (Dz. U. Nr 30, poz. 192 z późn. zm.) skazał W.D. na karę 2 (dwóch) lat więzienia, a P.Z. na karę roku i 6 (sześciu) miesięcy więzienia, zaliczając na poczet wymierzonej kary okres tymczasowego aresztowania od dnia 6 kwietnia 1961 roku do dnia 19 marca 1963 roku w stosunku do W.D. oraz do dnia 18 marca 1963 roku w stosunku do P.Z., uznając tym samym karę wymierzoną P.Z. za odbytą; zasądził od W.D. i P.Z. solidarnie koszty postępowania karnego oraz tytułem opłat sądowych za obie instancje po 600 złotych od każdego z nich (k. 172-174 akt IPN Ki [...] - odpis wyroku z uzasadnieniem).

Kasację od wyroku Sądu Najwyższego wniósł Prokurator Generalny, zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa tj. art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. Nr 30, poz. 192 ze zm) polegające na przypisaniu W.D. i P.Z. popełnienia przestępstwa przewidzianego w tym przepisie, mimo że swoim zachowaniem oskarżeni nie zrealizowali jego ustawowych znamion.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w Kielcach Ośrodka Zamiejscowego w Radomiu z dnia 28 grudnia 1961 roku, sygn. akt VII K 160/61 i uniewinnienie W.D. i P.Z. od popełnienia przypisanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Prokuratora Generalnego jest zasadna w stopniu oczywistym.

Zasadnie i w sposób przekonujący wykazano bowiem, że orzeczenie Sądu najwyższego z dnia 6 września 1963 roku, sygn. akt IV KK 769/62, skazujące W.D. i P.Z. za popełnienie czynu z art. 36 m.k.k. jest niesłuszne, gdyż zapadło z rażącym naruszeniem tego przepisu prawa materialnego powołanego w zarzucie kasacji. Z treści zaskarżonego kasacją wyroku oraz jego uzasadnienia wynika, że przestępcze zachowanie oskarżonych upatrywane było w tym, że W.D. i P.Z. brali czynny udział w nielegalnym związku pod nazwą „Ś.” poprzez sporządzanie nielegalnych broszur m.in. „S.”, a nadto oskarżony W.D. udostępniał swoje mieszkanie na zebrania członków związku i sporządzał sprawozdania. Taki stan rzeczy jak trafnie podniósł autor kasacji, nie uprawniał jednak Sądu do przypisania W.D. i P.Z. czynu z art. 36 m.k.k., gdyż opisane wyżej zachowanie obu oskarżonych nie wypełniało określonych we wskazanym przepisie znamion czynu zabronionego. Zasadnie również wskazano w uzasadnieniu kasacji, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, zakresem pojęcia „związek” w kontekście treści art. 36 dekretu z 1946 r. o przestępstwa szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, nie można obejmować zbiorowości wyznaniowej „Ś.”, będącej wspólnotą o charakterze religijnym, wyznaniowym, zbiorowiska ludzi, których łączy nie więź organizacyjna, ale religijna (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2018 r., sygn. III KK 527/18, Lex nr 2580563, z dnia 11 lipca 2018 r., sygn. III KK 312/18, Lex nr 2570450, z dnia 14 czerwca 2013 r., sygn. V KK 306/05, Lex nr 180783). W wymienionych orzeczeniach Sąd Najwyższy prezentuje konsekwentne i w pełni zasadne stanowisko odnośnie tego, że sama przynależność do tej wspólnoty i prowadzona w jej ramach działalność religijna, nie wyczerpuje znamienia „udziału w związku” w rozumieniu art. 36 m.k.k.

Nadto podkreślić należy, na co również zwrócono uwagę w uzasadnieniu kasacji odwołując się do dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, że wspólnota religijna „Ś.” funkcjonująca na mocy rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 1932 r. Nr 94, poz. 808 z późn. zm.), mimo iż została zdelegalizowana decyzją Urzędu do Spraw Wyznań z dnia 2 lipca 1950 r., odmawiającą rejestracji tego związku, nie zaprzestała jednak

swej działalności religijnej. Cały czas czyniła bowiem starania o uregulowanie swojej sytuacji prawnej w celu umożliwienia swobodnego wyznawania religii, czego przykładem było chociażby przedkładanie organom władzy państwowej statutu wspólnoty i wniosków o ponowną rejestrację. Z tego względu nie można przyjąć, aby istnienie i formy działalności tej wspólnoty, tak przed, jak i po jej delegalizacji, polegające na publicznym głoszeniu zasad wiary, stanowiły dla ówczesnych władz państwowych jakąkolwiek tajemnicę. Natomiast utrzymywanie w konspiracji takich okoliczności, jak np. sposoby komunikowania się wyznawców i miejsca odbywania praktyk religijnych, spowodowane było obawą przed represjami karnymi, jakie spotykały wyznawców "Ś.". Okoliczności tych, jako niemających charakteru konstytutywnego dla "istnienia, "ustroju albo "celu" związku, nie można jednak poczytywać za decydujące o spełnieniu znamienia "tajności" w aspekcie treści art. 36 m.k.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2001 r., V KKN 430/00, LEX nr 553773).

Należy także przyjąć w oparciu o utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, że udział w związku, którego istnienie, ustrój albo cel ma pozostać tajemnicą wobec władzy państwowej jest zachowaniem zgoła innym, niż udział w związku znanym wprawdzie organom państwowym, ale któremu odmówiono zalegalizowania. Kryminalizację przynależności do związku niezalegalizowanego ustawodawca wprowadził dopiero z dniem 1 sierpnia 1983 r., przez stosowną nowelizację art. 278 § 1 Kodeksu karnego z 1969 r., zbieżnego w treści z obowiązującym do roku 1970 przepisem art. 36 m.k.k. (art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach, Dz. U. Nr 44, poz. 203). Wcześniej nie było zatem podstaw do skazania za sam udział w związku w sytuacji, gdy jego istnienie, ustrój i cel znane były organom państwowym, lecz związek ów nie uzyskał legalizacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2001 r., III KKN 7/01, LEX nr 553819, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2021 r., sygn. V KK 70/21).

Z wyżej przedstawionych względów, podzielając stanowisko skarżącego, że w niniejszej sprawie doszło do rażącej obrazu przepisu prawa materialnego, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, Sąd Najwyższy na podstawie art. 537§2 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1963 roku, sygn. akt

IV KK 769/62, na mocy którego W. D. i P. Z. zostali uznani za winnych popełnienia czynu z art. 36 m.k.k. i uniewinnił obu oskarżonych od popełnienia przypisanego im czynu.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w niniejszej sprawie oparto zaś o treść art. 633 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[as]